

NS-wandeling Waterlinie Culemborg

Houten Castellum-Culemborg 18,5 km

Inleiding

Wandelnet heeft in samenwerking met de Nederlandse Spoorwegen een serie wandelingen van station naar station samengesteld. Ze volgen meestal een deel van een Lange-Afstand-Wandelpad (LAW) of wandelnetwerk. Deze NS-wandeling volgt eerst de wandelknooppunten van Wandelnetwerk Utrecht en daarna het Waterliniepad (LAW17, Volendam-Dordrecht, 348 km). Je start bij station Houten Castellum en eindigt na 18,5 km bij station Culemborg.

Wat is de mooiste tijd?

Er is een variant voor de winter (1 oktober tot 1 april) met veel verharde wegen en dijken. Die variant is ook geschikt als je met je hond wandelt, want die is niet welkom in de uiterwaarden ten noorden en ten zuiden van de Lek.

In de zomervariant vanaf 1 april gaat de route door de uiterwaarden en vanaf 1 mei wordt de route nog aantrekkelijker omdat je dan met het door vrijwilligers bemande Liniepontje de Lek kunt oversteken naar Werk aan het Spoel of door de Steenwaard kunt struinen.

Alles draait onderweg om de Nieuwe Hollandse Waterlinie, een uniek verdedigingsstelsel van forten, bunkers en loopgraven. Maar ook de natuur of de vaartocht met het Liniepontje kan je verrassen. Veel wandelplezier!

Heen- en terugreis

Station Houten-Castellum (begin route) ligt op de lijn Utrecht-Geldermalsen/Tiel en 's-Hertogenbosch. Vanuit Utrecht, Geldermalsen/Tiel en 's-Hertogenbosch rijden er dagelijks meerdere treinen per uur. NS-station Culemborg (eind van de route) ligt op de lijn Utrecht-Geldermalsen/Tiel en 's-Hertogenbosch. Naar Utrecht vertrekken er 4 treinen per uur, naar Tiel en naar 's-Hertogenbosch 2 treinen per uur (dagelijks). Actuele vertrektijden zie www.ns.nl/reisplanner

OV bij inkorten route

Je kunt de route inkorten tot 8, 9,5 of 14 km door vanaf station Houten of Houten Castellum met U-flex te reizen. Uitstappen bij halte Trip Schalkwijk (en loop 14 km), Werk aan de Korte Uitweg (9,5 km) of Lunet aan de Snel (8 km). U-flex is een flexibele OV-service waarbij de bus rijdt op afroep. Vooraf reserveren is noodzakelijk; dat kan tot 30 minuten voor vertrek via de 9292-app of tel. 0900-0104. (Betalen: vooraf via de app, met OV-chipkaart of met PIN in het voertuig). Zie www.u-ov.info/reizen/u-flex

Horeca

Let op: de openingstijden veranderen regelmatig. Check ze daarom vooraf op de betreffende site.

- Na 4,5 km eethuis 'Ster in de kersentuin', Trip 2-0001 in Schalkwijk. Open woe t/m zo 10.30 - 17.30 uur, www.ster.nu
- Na 5 km bij de Beleefboerderij: horeca Lokaal Buiten. Hele jaar open wo t/m zo 9.30 - 17.30 uur. Kanaaldijk Zuid 14 Schalkwijk
- Na 9 km, in Tull en 't Waal: Theehuis Fort WKU. Open in de zomer van di t/m zo van 10-15.30 uur; Lange Uitweg 42A Tull en 't Waal, www.fortwku.nl
- Na 11 km in Fort Honswijk; Zelfbedieningsmagazijn met koffie, thee, frisdrank, koeken, snoep en ijs. Online betalen met QR-code.
- Na 14,5 km: Restaurant Caatje aan de Lek, gehuisvest in Werk aan het Spoel (zuidzijde Lek, alleen op route met Liniepont). Open wo 11-17 uur en do t/m zo 11-21 uur ('s winters wo tot 17 uur), www.caatjeaandelek.nl
- Aan het eind van de route, in het centrum van Culemborg, zijn diverse horecagelegenheden.

Markering van de route

Je begint in Houten-Castellum met het volgen van de wandelknooppunten van Wandelnetwerk Utrecht (oranje achtergrond en blauwe pijlen en nummers). In de routebeschrijving afgekort tot 'kp'. Bij het verdronken bos loopt dit gelijk op met het Waterliniepad (wit-rode markering); soms loop je ook gelijk op met een Klompenpad (blauw of oranje klompje). Markeringen staan op straatmeubilair, zoals een hek, lantaarnpaal, of op paaltjes van het wandelnetwerk. Er is vooral daar gemarkeerd waar twijfel over de juiste route kan ontstaan. Waar beschrijving en markering verschillen, volg je de markering. Tussentijdse veranderingen in het veld worden zo ondervangen. De markering wordt onderhouden door vrijwilligers van Wandelnet en het Wandelnetwerk.

Wandelnet

In ons land zijn circa 40 Lange-Afstand-Wandelpaden® (LAW's), in lengte variërend van 80 tot 725 km, beschreven en gemarkeerd. Alle activiteiten op het gebied van LAW's in Nederland worden gecoördineerd door Wandelnet. Naast het ontwikkelen en beheren van LAW's behartigt Wandelnet de belangen van alle recreatieve wandelaars op lokaal, regionaal en landelijk niveau. Alle activiteiten worden ondersteund

door ruim 900 vrijwilligers, verspreid door het hele land. Meer weten over de LAW's? www.wandelnet.nl.

Meldpunt Routes

Markering weg? Blokkade op de route? Meld het ons: www.meldpuntroutes.nl

Routebeschrijving

Tip: je kunt de route ook met je smartphone volgen. Download de app van Wandelnet in Google Play of de App Store. Zoek op routenaam en download thuis (wifi) de route. Zorg dat je telefoon is opgeladen en dat je locatiegegevens aanstaan.

1. Houten-Castellum

De naam zegt het al: deze wijk van Houten heeft een Romeins karakter. Niet alleen vanwege de Romeinse straatnamen (met voorvoegsels als Porta, Via, Fossa en Cella), maar ook vanwege de opzet van de wijk. Castellum is gebouwd in een carrévorm en is omringd door een 'slotgracht'.

Verlaat station Houten Castellum via de trap en ga linksaf. Hier begint het wandelnetwerk met de oranje bordjes met blauwe pijlen en cijfers. Ga 50 m na het fietstransferium linksaf. Aan einde plein rechtdoor (Porta Castra). Je loopt onder de rood-witte verbindingsboog van huizen door over een brug. Neem het wandelpad direct na de brug rechts en volg het fietspad (Loeriksepap) tot kp59. Daar ga je naar rechts langs het fietspad (Beusichemsepap), later Beusichemsetuin en Overdamspad tot je op een voetgangers/fietsbrug bij kp17 aankomt.

Bij kp17 ga je richting kp15, de houten brug volgen met het grote water aan je linkerhand. Aan het eind een haakse bocht naar rechts volgen en bij school De Vlinder een haakse bocht naar links tot je bij kp15 bent.

Bij kp15 rechtsaf richting kp50, (Westrumspad); volg de pijlen van het wandelroutenetwerk zoveel mogelijk rechtdoor of met de bocht mee naar rechts. Op een kruispunt van fietspaden staat kp50. Daar ga je linksaf richting kp54 (Schalkwijk). Na de tunnel, bij kp54, rechtdoor richting kp53. Volg het fietspad omhoog, passeer kp53 richting kp72 en steek via de brug het Amsterdam-Rijnkanaal over.

Na de brug ga je rechtdoor tot je bij kp72 komt. Daar ga je naar links richting kp73. Aangekomen bij kp73 ga je nog een keer naar links richting kp15 zodat je langs het Amsterdam Rijnkanaal blijft lopen. Loop onder twee bruggen door en volg het kanaal aan je rechterhand. Na 500 m, rechtdoor Kanaaldijk-Zuid. (linksaf op de hoek is horeca-gelegenheid Ster in de kersentuin). Asphalt wordt klinkerweg voor bestemmingsverkeer. Halverwege op de Kanaaldijk-Zuid kom je een Beleefboerderij met horeca voorbij. Ga verderop 120 m voor kp15 linksaf een fietspad op, het Elpad. Je passeert en negeert een klein houtenbruggetje (rechts). Hier ga je rechtdoor en op het eind van het fietspad staat kp10. Vanaf dit punt loop je tegelijkertijd ook het Waterliniepad (wit-rode markering).

Je loopt ook even gelijk op met het Vuylcoppad, een Klompenpad. Ga bij kp10 richting kp17 de witte brug over. Na de brug direct linksaf. Je komt nu in Het Verdronken Bos; ga na circa 30 m rechtsaf en volg het vlonderpad dwars over het water.

2. Het Verdronken Bos

Dit bijzondere bos is begin deze eeuw in gebruik genomen als waterbergingsgebied: in tijden van veel neerslag wordt het water hier opgevangen. De bomen bleken niet bestand tegen de hoge waterstand, ze gingen dood. Vandaar de naam 'Verdronken Bos'. Om dat als wandelaar goed te kunnen beleven, is in 2014 een vlonderpad van 300 meter aangelegd. Een unieke ervaring om eroverheen te lopen, langs de dode, 'verdronken' bomen die uit het water steken. Misschien zie je wel karpers in het water.

Aan het eind van het vlonderpad linksaf. Je komt langs kp17 en gaat in de richting van kp21. Volg het pad met bochten naar links en rechts, zijwegen negeren. Het pad gaat over in een breder graspad met rechts van je een sloot. Aan het eind van het graspad rechtsaf. Links ligt een inundatiekanaal.

3. Nieuwe Hollandse Waterlinie

Het kanaal dat je volgt, is een inundatiekanaal. 'Inunderen' betekent 'onder water zetten'. Dat was precies de bedoeling van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Door een circa 5 km brede strook land (tussen Muiden en de Biesbosch) zo'n 40 cm onder water te zetten, kon de vijand het achterliggende

gebied (het rijke westen) niet bereiken. Op strategische plekken van de linie verrezen forten. Deze waterlinie, aangelegd tussen 1815 en 1940, was 85 kilometer lang, omvatte 50 forten en 5 verdedigingssteden. De linie is nooit gebruikt, er ging vooral een preventieve werking van uit.

 Bij een brug links staat kp21 daar ga je rechtdoor richting kp22 over de grasdijk. Bij kp22 ga je richting kp39. Bij bord '60 km' een asfaltweg oversteken en rechtdoor, pad langs het inundatie-kanaal blijven volgen. Loop langs een parkeerplaats (rechts) en ga op de asfaltweg rechtsaf bij kp39 richting kp42 (*hier verlaat je het Klompenpad*). Eerste weg linksaf, richting kp7. Je passeert de toegang tot fort met horeca 'Werk aan de Korte Uitweg'.

4. Werk aan de Korte Uitweg

Dit fort werd in 1871-1877 aangelegd ter versterking van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het fort, omringd door een gracht, bestaat uit een bomvrije kazerne, een genieloods, een fortwachterswoning en een remise (munitiemagazijn). De zalen worden tegenwoordig gebruikt voor vergaderingen, feesten en bruiloften. In het voormalige wachtlokaal, waar de mannen vroeger de wacht hielden, is een theehuis gevestigd. Rond het fort ligt een natuurkampeerterrein. www.fortwku.nl

 Fietspad volgen onderlangs aarden wal (*hierachter konden de soldaten zich vroeger voor de vijand ongezien bewegen tussen de forten*). Je passeert kp7 en huisnr. 56a. Ga rechtsaf richting kp44 en loop de dijk op. Bij de bushalte staat kp44, ga links richting kp47. Daarna via een voetpad bij kp47 naar Fort Honswijk. Je komt langs een wachthuisje en een hek (is overdag los) het terrein op. Op splitsing rechts aanhouden. Ga rechtdoor naar boven langs een picknickplaats, met horeca-zelfbedieningsmagazijn, eerst klinkerpad, daarna grindpad. Loop een rondje binnen het fort tot je weer terug bent bij dezelfde ingang.

5. Fort Honswijk

Dit fort werd gebouwd tussen 1841-1847, als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Omdat de historische zichtlijnen zijn hersteld, is het fort met omringende gebouwen goed zichtbaar vanaf de route. De soldaten hadden vanuit de bomvrije geschutstoren goed zicht op de rivier en de uiterwaarden, zodat ze de vijand konden zien aankomen. Tussen 1935 en 1938 deed het fort dienst als interneringskamp voor politieke

Duitse vluchtelingen. Na de Tweede Wereldoorlog zaten NSB-ers, Nederlandse SS-leden en de beruchte 'Drie van Breda' er opgesloten. Eind 2016 is het fort overgedragen aan de gemeente Houten, die de exploitatie heeft overgedragen aan Stichting Fort Honswijk. Er worden ook rondleidingen gegeven.

 Verlaat het fortterrein via hetzelfde hek en kp47. Ga direct rechtsaf langs een slagboom en bordje 'verboden toegang'. (*Hoogwater? Volg de hoger gelegen dijk.*) (*Let op: het onverharde pad langs de dijk is verboden voor honden. Wandelaars met hond volgen de dijk rechtdoor. Na 2 km kun je rechts afslaan naar de Liniepont.*) Na circa 75 m linksaf via een overstapje. Volg een brede grasstrook met een aantal overstapjes en negeer 2 mogelijkheden om linksaf naar de Lekdijk te lopen. Pas na ongeveer 1,7 kilometer over de brede grasstrook steek je een opgang naar de Lekdijk over.

6. Klompenpaden

Dit onverharde, buitendijkse paadje is speciaal aangelegd voor het Lint- en Liniepad, een Klompenpad van Landschap Erfgoed Utrecht. Het waterschap gaf hiervoor toestemming, zodat wandelaars nu kunnen genieten van de uiterwaarden van de Lek. Een Klompenpad is een wandelroute door boerenland, over landgoederen, onverharde paden en historische trajecten. Je vindt ze in de provincies Utrecht en Gelderland (zie www.klompenpaden.nl en de Klompenpaden app).

 Uiteindelijk kom je bij een overstapje, waarbij de oranje klompjes (van het Lint- en Liniepad) linksaf omhoog gaan. Je komt uit bij kp51 bovenop de Lekdijk. Loop hier over de Lekdijk rechtdoor richting kp49 als je Werk aan de Groeneweg overslaat.
* **Tip:** Ga bij KP51 linksaf richting KP61 en neem even een kijkje bij Werk aan de Groeneweg en volg de oranje klompjes. Via een wildrooster rechts loop je het gebied binnen. Loop een rondje en kom terug bij KP51.

7. Werk aan de Groeneweg

Ook Werk aan de Groeneweg, aangelegd in de Eerste en Tweede Wereldoorlog, maakt deel uit van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het complex van aarden wallen, loopgraven en groepsschuilplaatsen was bedoeld om Fort Honswijk te verdedigen. In 1932 zijn

veel hoogstamfruitbomen aangeplant, als afleiding voor overvliegende vliegtuigen.

Staatsbosbeheer heeft het werk in 2013-'14 hersteld in zijn oorspronkelijke vorm en nu is het toegankelijk voor publiek. Er is een beleefroute en sommige betonnen groepsschuilplaatsen kun je van binnen bekijken.

 Bovenop de Lekdijk bij kp51 ga je naar kp49. Op dit punt heb je de keuze uit een paar varianten (afhankelijk van het seizoen):

De hoofdroute door de Steenwaard is alleen toegankelijk tussen 1 april en 1 okt. (lees verder bij 'Hoofdroute'). De Steenwaard is verboden voor honden; je volgt de wintervariant (zie hieronder).

De variant met de Liniepont kun je alleen lopen van mei t/m september. Bekijk eerst de dienstregeling van de Liniepont, halte Werk aan de Groeneweg.. De pont vaart, zeker aan de randen van het seizoen, niet dagelijks. Zie 'Hoofdroute' en vervolgens 'Variant Liniepont'.

Wintervariant Lekdijk (1 okt.-1 april)

 Volg bij kp49 de asfaltweg, Lekdijk, ruim 2 km. Je loopt onder het spoorviaduct door. Bij kp63 rechtsaf, Veerweg. Volg deze weg tot de veerpont en steek met de pont de Lek over naar Culemborg (vaarschema: elke dag van 6.30-22.30 uur, zo 9-22.30 uur, prijs € 1,- p.p., bij voorkeur contant betalen, maar pin kan ook).

Vanaf de pont links aanhouden, weg volgen met bocht naar rechts. Lees verder bij 'Vervolg alle routes'.

Hoofdroute (1 apr.-1 okt.)

 Ga op de Lekdijk bij kp49 richting kp48. Ga rechtsaf door het klaphek, vlakbij is kp48, je gaat richting kp63 de Steenwaard in. Na circa 600 m kun je de hoofdroute door de Steenwaard vervolgen (lees verder bij 'Vervolg Hoofdroute'), of - als de Liniepont vaart - de Lek oversteken en via de zuidoever van de Lek naar Culemborg lopen (lees verder bij 'Variant Liniepont', zie dienstregeling!).

Vervolg hoofdroute (1 apr.-1 okt.)

 Vanaf de aanlegsteiger van de Liniepont volg je de grasdijk door de Steenwaard (afslag links negeren) met de Lek aan je rechterhand. *Let op: in de Steenwaard kunnen jonge koeien (geen stieren) lopen, die weleens nieuwsgierig zijn. Schenk er geen aandacht aan en loop*

rustig door. Schrikken de jonge koeien je af, kies dan voor de Wintervariant.

8. Steenwaard

Vroeger was de Steenwaard in gebruik bij boeren, maar sinds 2001 is het een natuurgebied van weides, bos en water. Bij hoogwater staat het gebied deels onder water. Er verblijven ganzen, eenden, ooievaars, grutto's, Kievieten en tureluurs, maar ook amfibieën, zoals kikkers, salamanders en padden. Runderen voorkomen dat het gebied dichtgroeit.

In verband met het overwinteren van de vele ganzen heeft Staatsbosbeheer natuurgebied de Steenwaard tussen 1 oktober en 1 april afgesloten voor publiek. Ten westen van de spoorlijn is een uitzichtpunt dat bereikbaar is via een steile trap.

 Loop onder de spoorbrug door en verlaat de Steenwaard aan het eind via een asfaltweg. Ga rechtsaf en steek met het autoveer de Lek over naar Culemborg (vaarschema: elke dag 6.30-22.30 uur, zo 9-22.30 uur, prijs € 1,- p.p., bij voorkeur contant betalen, maar pin kan ook). Vanaf de pont links aanhouden, volg de weg met een bocht naar rechts. Lees verder bij 'Vervolg alle routes'.

Variant Liniepont (halte Werk aan de Groeneweg)

Alleen te lopen als de Liniepont vaart. Vaarschema:

- vanaf begin mei tot half juni: elk weekend (za-zo), ook tijdens Hemelvaart en Pinksteren;
- van half juni tot half sept: dagelijks;
- half sept tot eind sept: elk weekend (za-zo). Vaartijden tussen 10-17.15 uur, prijs € 1,50 p.p. alleen met pin betalen.

Let op: het pontje vaart op afroep in een driehoek tussen Werk aan de Groeneweg en (aan overzijde) Werk aan het Spoel en Fort Everdingen. Meld de schipper dat je wilt uitstappen bij Werk aan het Spoel. Pont niet in zicht? Bel dan 06-57952925 en geef aan waar je staat (halte Werk aan de Groeneweg). Zie ook www.uitterwaarde.nl/pontjes/neder-rijn-lek/liniepont voor de actuele data waarop gevaren wordt.

 Aan de overzijde van de Lek volg je het pad met een bocht naar rechts en naar links. Via een klaphek kom je uit op een asfaltweg, ga hier linksaf als je direct naar Culemborg wilt lopen of naar rechts om het restaurant te bezoeken of Werk aan het Spoel te bekijken. Je loopt nu op Goilberdingerdijk.

9. Werk aan het Spoel

Werk aan het Spoel is gebouwd tussen 1816 en 1824 met als doel om de waaiersluis die er lag, te beschermen. Een waaiersluis is een speciale sluis, die als voornaamste eigenschap heeft dat hij tegen de waterdruk in geopend en gesloten kan worden. Samen met de inundatievoorzieningen van Fort Everdingen kon zo de polder tussen Culemborg en de Diefdijk onder water worden gezet; zo kon de vijand de toegang worden belet.

Tussen 2009 en 2011 onderging Werk aan het Spoel een metamorfose. Naast een restaurant is er een prachtig amfitheater op het fortterrein, waar regelmatig voorstellingen en muziekoptredens plaatsvinden.

Na bord bebouwde kom Culemborg linksaf, een pad naar beneden volgen. Via een klaphek ga je de Baarsemwaard in. Volg het graspad met een bocht naar rechts. Circa 100 m voor het spoorviaduct, op een splitsing, links aanhouden. Loop door een wandelsluis en verlaat de Baarsemwaard.

Volg het grind-/kiezelpad onder het spoorviaduct door. Je komt uit op een asfaltterrein en gaat rechtdoor, de Lek aan de linkerhand houden. Vervolg de route rechtdoor via een klinkerweg (markering naar links negeren!). Je komt uit bij de aanlegplek van de autoveerpont en volgt de weg met een bocht naar rechts. Lees hieronder verder bij 'Vervolg alle routes'.

Vervolg alle routes

Volg nu de Veerweg. Je hebt het Waterliniepad verlaten en volgt nu de 'aftak' naar het station, herkenbaar door de stickers met NS-logo. Aan einde weg rechtdoor via de coupure in de dijk en een brug. Je bent nu op de Havendijk. Op de kruising met Visstraat rechtdoor.

10. Culemborg

Culemborg heeft veel (rijks)monumenten; sommige liggen langs de route.

Op het pand Veerweg 78 is een prachtige reclamemuurschildering voor sigaren afgebeeld; op de hoek met de Tollenstraat is een reclameschildering voor sigaretten.

Aan de Havendijk staat een kleine classicistische vishal uit 1787 met voorpleintje. Het middengedeelte op Toscaanse zuilen wordt afgesloten door een driehoekig ornament.

Op de hoek Oude Vismarkt/Markt staat het stadhuis (rijksmonument, uit 1534, laatgotisch); het is in gebruik

als vergaderruimte van de gemeenteraad en als trouwlocatie. Op de hoek staat een schandpaal. Aan het eind van de Markt staat de enig overgebleven poort, de Binnenpoort.

Nabij het pand Zandstraat 33/35 staat een bakstenen pomp uit de 18de eeuw, bekroond door een leeuw met stadswapen. Op nr. 44 staat een pand met prachtige gevel uit 1900.

Neem op de vijfsprong de tweede weg van links, Tollenstraat. Deze gaat over in de Oude Vismarkt. Na het stadhuis kom je op de Markt en verlaat deze via de (Binnen)poort. Loop rechtdoor via de Varkensmarkt en ga op de splitsing linksaf, Zandstraat. Volg deze straat aan de rechterzijde.

Na huisnr. 109 rechtdoor en de rotonde via het zebrapad oversteken. Aan de overzijde rechtsaf, Stationssingel. deze gaat over in Stationsweg. Bij de rotonde links aanhouden, Parallelweg Oost. Na ongeveer 200 m bereik je het station van Culemborg.

Deel je ervaringen

en schrijf een review:

www.wandelnet.nl/wandelroute/659/Waterlinie-Culemborg/review

Alle gegevens in deze beschrijving en op de routekaart gelden onder voorbehoud van wijzigingen en eventuele drukfouten. De route en de beschrijving van deze NS-wandeling werden met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Wandelnet en NS aanvaarden echter geen verantwoordelijkheid voor schade die wandelaars op enigerlei wijze zouden kunnen ondervinden door gebruik te maken van deze routebeschrijving en/of kaart of door het wandelen van de route. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, publicatie op internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Wandelnet.

Rev 19/05/2026